

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2022-05-19
Stockholm

Mål nr
M 4899-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-04-06 i mål nr M 5724-20,
se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljönämnden i Malmö kommun

Motpart

VTM Riv Aktiebolag

Ombud: Advokat M.L.

SAKEN

Utdömmande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark- och miljödomstolens dom förpliktar Mark- och miljööverdomstolen VTM Riv Aktiebolag att till staten betala 287 500 kr i vite.

Dok.Id 1788985

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljönämnden i Malmö stad har yrkat att mark- och miljödomstolens dom ändras så att vitesbeloppen enligt ansökan döms ut.

VTM Riv Aktiebolag har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Nämnden har till stöd för överklagandet anfört i huvudsak följande. Mark- och miljödomstolen har funnit att nämnden haft rättsligt stöd för att döma ut vitet i enlighet med föreläggandet och att bolaget haft faktisk och rättslig möjlighet att följa det. Nämnden ställer sig därför frågande till att domstolen ändå anser att bolaget inte kan anses ha haft faktisk möjlighet att följa andra punkten i föreläggandet, med hänvisning till att bolaget inte utfört den åtgärd som föreskrivs i den första punkten. Det är inte rimligt att en verksamhetsutövare ska kunna undgå en vitessanktion för en viss åtgärd enbart på den grunden att denne valt att inte efterleva en annan åtgärd.

Avseende jämkning av vitesbeloppet ansåg nämnden att det inte var påkallat att lämna in ytterligare ansökningar innan den första ansökan var fullständigt prövad eftersom prövningen bl.a. avsåg huruvida bolaget skulle anses delgivet vitesföreläggandet. När nämnden fick besked om att bolaget ansågs delgivet lämnades ytterligare en ansökan in avseende de tjugotre perioder som förflutit sedan den första ansökan. Vidare har bolaget under hela den tid som föreläggandet varit föremål för domstolsprövning varit medvetet om att föreläggandet gällt även om vitet inte döms ut.

Bolaget har till stöd för sin talan vidhållit det som bolaget anförde i mark- och miljödomstolen och därvid framfört och lagt till bl.a. följande. Ett formellt korrekt föreläggande förelåg först när startdatum för föreläggandet angavs på ett korrekt sätt. Som mark- och miljödomstolen framhållit kan vite för punkten två inte dömas ut eftersom det krävs att åtgärden i den första punkten först måste genomföras. Vidare har det inte varit möjligt för bolaget att forsla bort avfall. Den nuvarande fastighetsägaren, Jernhusen Fastigheter AB, uppförde år 2019 ett staket runt verksamhetsområdet

inklusive vallen. Om Mark- och miljööverdomstolen anser att det går att döma ut vite görs gällande att det vitesbelopp om 86 250 kr som mark- och miljödomstolen bestämde är rimligt och ska fastställas.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att föreläggandet har delgetts bolaget och att det fått laga kraft. Domstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att föreläggandet är lagligen grundat. Det är således tillräckligt tydligt bl.a. när åtgärderna i föreläggandet skulle vara utförda, vad dessa innefattar och att förpliktelserna uppkommer successivt till följd av att det är fråga om löpande vite.

Genom den utredning som nämnden har lagt fram får det anses vara utrett att bolaget den 25 november 2020 inte hade utfört de åtgärder som föreskrivs i den första punkten. Något giltigt skäl för bolagets underlåtenhet har inte framkommit. Det finns således förutsättningar att döma ut vite enligt den första punkten i föreläggandet.

Vad gäller förutsättningarna att döma ut vite enligt den andra punkten gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning. Det är utrett att någon redovisning inte har lämnats in och att bolaget således inte heller har uppfyllt sina åligganden i det avseendet. Även om skyldigheten att redovisa visserligen förutsätter att bolaget först utför de åtgärder som avses i den första punkten, är det inte fråga om att bolaget saknar faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet i den delen. Det har tvärtom varit bolagets ansvar att utföra åtgärderna, låt vara i en bestämd ordning, och det finns inget i utredningen som talar för att detta inte legat inom bolagets kontroll. Mot denna bakgrund finns det också förutsättningar att döma ut vite enligt den andra punkten.

Bolaget har således varken fullgjort skyldigheten att transportera bort avfallet eller att redovisa hur detta utförts. Genom den utredning som nämnden har lagt fram är det klarlagt att bolagets underlåtenhet att fullgöra sina åligganden sträcker sig över tjugotre tidsperioder i följd. Ett sammanlagt vitesbelopp motsvarar därmed 575 000 kr.

Bolaget har anfört att ett så pass högt vitesbelopp är oskäligt och att det därför bör jämkas. Det belopp som mark- och miljödomstolen har bestämt bör fastställas, enligt bolaget. Nämnden har motsatt sig jämkning med hänvisning till att det inte var ändamålsenligt att ansöka om utdömande så länge domstolsprövningen av föreläggandet pågick.

Ett vite får jämkas om det föreligger särskilda skäl (se 9 § första stycket lagen, 1985:206, om viten). Om ett föreläggande som förenats med löpande vite inte följs bör tillsynsmyndigheten inte låta alltför många perioder förflyta innan saken förs vidare till domstol. Detta eftersom det sammanlagda beloppet då riskerar att bli orimligt högt. (Se prop. 1984/85:96 s. 50.) Även om ett föreläggande är föremål för en utdragen prövning i domstol kan det i sig inte anses utgöra skäl för en kommunal nämnd att under en så lång tid som i detta fall – nästan två år – avvakta med att ansöka om att vitet ska dömas ut (jfr MÖD 2008:19).

Mot denna bakgrund bör vitesbeloppet jämkas, dock inte mer än till hälften. Det sammanlagda vitet ska således bestämmas till 287 500 kr.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2022-06-09

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Marianne Wikman Ahlberg, Ulf Wickström och Henrik Jonsson, referent.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-04-06
meddelad i
Växjö

Mål nr M 5724-20

PARTER

Sökande
Malmö stad,
Miljönämnden

Motpart
VTM Riv AB

SAKEN
Utdömande av vite

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förpliktigar VTM Riv AB att till staten betala ett vite om 86 250 kronor.

BAKGRUND

Miljönämnden i Malmö kommun (nämnden) beslutade den 21 juni 2017 att förelägga VTM Riv AB (bolaget) att till godkänd mottagare transportera bort allt avfall och farligt avfall inklusive den s.k "vallen" från verksamhetsområdet inom del av fastigheten A i Malmö kommun. Åtgärden skulle vara vidtagen senast två månader efter att beslutet vunnit laga kraft. Nämnden förelade även bolaget att, senast tre månader efter att beslutet vunnit laga kraft, inkomma med en redovisning av vilken typ och mängd av avfall som har tagits om hand samt kvitto från mottagare. De båda föreläggandepunkterna förenades med ett löpande vite om 15 000 kr respektive 10 000 kr för varje ytterligare månad som föreläggandet inte följts i sin helhet.

Bolaget överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen), som i beslut den 29 december 2017, dnr 505-19758-17, avslag överklagandet. Bolaget överklagade länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen som i dom den 17 maj 2018, mål nr M 221-18, avslag överklagandet. Efter att bolaget överklagat domen till Mark- och miljööverdomstolen, MÖD, nekades bolaget prövningstillstånd i beslut den 20 juli 2018, mål nr M 5286-18.

Nämnden har tidigare ansökt om utdömande av vite hos mark- och miljödomstolen för överträdelse konstaterad den 5 november 2018. Ansökan handläggs av mark- och miljödomstolen i mål nr M 3895-20 i vilket dom också meddelats denna dag.

Nämnden har även ansökt om utdömande av vite hos mark- och miljödomstolen för överträdelse avseende perioden från den 3 november 2018 till den 2 december 2018. I dom den 7 december 2020, mål nr M 5653-20, avslag mark- och miljödomstolen den ansökan om utdömande av vite eftersom adressaten inte delgetts ansökan inom två år från den tidsperiod ansökan avser och vitet därmed hade preskriberats enligt 9 § tredje stycket lag (1985:206) om viten.

Nämnden har nu ansökt om utdömande av vite hos mark- och miljödomstolen avseende totalt 23 perioder, från den 3 december 2018 till den 2 november 2020, enligt följande.

Överträdelse skedde:	Gäller för period:	Vite:
2019-01-03	2018-12-03 till 2019-01-02	25 000 kr
2019-02-03	2019-01-03 till 2019-02-02	25 000 kr
2019-03-03	2019-02-03 till 2019-03-02	25 000 kr
2019-04-03	2019-03-03 till 2019-04-02	25 000 kr
2019-05-03	2019-04-03 till 2019-05-02	25 000 kr
2019-06-03	2019-05-03 till 2019-06-02	25 000 kr
2019-07-03	2019-06-03 till 2019-07-02	25 000 kr
2019-08-03	2019-07-03 till 2019-08-02	25 000 kr
2019-09-03	2019-08-03 till 2019-09-02	25 000 kr
2019-10-03	2019-09-03 till 2019-10-02	25 000 kr
2019-11-03	2019-10-03 till 2019-11-02	25 000 kr
2019-12-03	2019-11-03 till 2019-12-02	25 000 kr
2020-01-03	2019-12-03 till 2020-01-02	25 000 kr
2020-02-03	2020-01-03 till 2020-02-02	25 000 kr
2020-03-03	2020-02-03 till 2020-03-02	25 000 kr
2020-04-03	2020-03-03 till 2020-04-02	25 000 kr
2020-05-03	2020-04-03 till 2020-05-02	25 000 kr
2020-06-03	2020-05-03 till 2020-06-02	25 000 kr
2020-07-03	2020-06-03 till 2020-07-02	25 000 kr
2020-08-03	2020-07-03 till 2020-08-02	25 000 kr
2020-09-03	2020-08-03 till 2020-09-02	25 000 kr
2020-10-03	2020-09-03 till 2020-10-02	25 000 kr
2020-11-03	2020-10-03 till 2020-11-02	25 000 kr

Totalt: 23 överträdelser vilket innebär ett sammanlagt vite om 575 000 kr.

YRKANDEN M.M.

Nämnden har yrkat att bolaget ska förpliktas att betala vite om sammanlagt 575 000 kronor. Till stöd för yrkandet har nämnden anfört bl.a. följande. Föreläggandet har vunnit laga kraft och delgivits bolaget. Åtgärder skulle varit vidtagna av bolaget senast den 20 september 2018 och uppgifter skulle ha skickats in senast den 20 oktober 2018. Den 24 augusti 2018 begärde bolaget anstånd att vidta åtgärder och inkomma med uppgifter inom utsatt tid. Anstånd beviljades till den 2 november 2018 att vidta åtgärder och inkomma med uppgifter. Anståndet bekräftades av bolaget. Den 25 november 2020 utförde nämnden en uppföljande inspektion för att kontrollera om föreläggandet efterlevts. Det konstaterades då att åtgärder inte vidtagits i enlighet med föreläggandet. Avfall, farligt avfall inklusive delar av vallen finns kvar på den tidigare verksamhetsytan och har inte transporterats bort. Någon redovisning i enlighet med föreläggandet har inte heller inkommit till nämnden. Vitesföreläggandet i sin helhet har överträtts varför vite enligt punkt 1 och 2 i vitesföreläggandet ska dömas ut. Ansökan avser totalt 23 perioder där överträdelse skett. Samtliga av dessa överträdelser kunde konstateras vid inspektion utförd den 25 november 2020. Nämnden vidhåller det som tidigare framförts i ärendet, innefattande samtliga yttranden inklusive överklaganden till mark- och miljödomstolen samt Mark- och miljööverdomstolen.

Vidtagna åtgärder

I samband med att bolaget skulle avsluta sin verksamhet inom aktuell fastighet fattade nämnden beslut om att en markundersökning skulle utföras. Syftet med detta var att undersöka om den verksamhet som bolaget bedrivit på platsen orsakat föroreningar samt om det fanns behov av efterbehandling.

Undersökningen utfördes således av bolaget efter krav från nämnden. Nämnden kunde utifrån rapporten göra bedömningen att det fanns förhöjda halter av bly, kadmium, zink och PAH:er, men att dessa halter inte var så pass höga att det krävdes någon efterbehandling. Därav fattades beslut om ingen ytterligare åtgärd.

Detta beslut har inget att göra med nämndens föreläggande om att vidta åtgärder avseende förvaring av avfall och farligt avfall som fattades först den 5 september 2016. Nämnden anser därmed att bolagets hänvisning till markundersökningen är irrelevant när det gäller vitesutdömandet.

Vad gäller vidtagna åtgärder är det enda som bolaget redovisat till nämnden att de tagit bort den del av vallen som de anser härrör från deras verksamhet. Åtgärderna som bolaget åsyftar har bestått i att avfall från en del av vallen sorterats ut och lagts i högar på den tidigare verksamhetsytan, avfallet har följaktligen inte transporterats bort till godkänd mottagare utan ligger kvar på fastigheten. Vad gäller det avfall som bolaget tidigare krossat och spridit ut som markutfyllnad, har inga åtgärder vidtagits eller redovisats. Förutom det krossade avfallet så finns därmed högar av avfall från sorteringen av vallen samt den del av vallen som kvarlämnats.

Kvitton eller annan dokumentation som styrker att avfall transporterats bort från fastigheten saknas. Det faktum att avfallet som berörs av föreläggandet ligger kvar på fastigheten och att redovisning från bolaget saknas gör att det får anses ostridigt att föreläggandet inte är uppfyllt, varken vad gäller vidtagna åtgärder eller redovisning. Att föreläggandet inte följts framgår också av bilagorna till nämndens ansökan om utdömande av vite i mål nr M 5724-20, där fotografier från nämndens senaste besök visar vilket avfall som kvarlämnats av bolaget.

Ansvar för vallen och otydligt föreläggande

Huruvida vallen är bolagets ansvar eller inte har prövats av mark- och miljödomstolen i dom som meddelades den 17 maj 2018 i mål nr M 221-18. Bolaget överklagade denna dom men fick inget prövningstillstånd. Nämnden anser därmed att frågan avseende ansvaret för vallen är utredd och klargjord för bolaget.

I bolagets överklagande av vitesföreläggandet nämndes inget om att bolaget ansåg att föreläggandet var otydligt, varken avseende åtgärderna eller tidsfristen. Detta är en synpunkt som bolaget framfört först när nämnden ansökte om utdömande av

vite. Nämnden anser att det i föreläggandet är väl preciserat vad som förväntas av bolaget och att det därmed är klargjort vilket avfall som omfattas och när åtgärder skulle varit vidtagna. Som nämnden tidigare angett har det förts en dialog mellan nämnden och bolaget under ärendet och bolaget har haft möjlighet att lyfta eventuella oklarheter. Bolagets ombud bekräftade dessutom den 24 augusti 2018 via mejl att bolaget uppfattat att de hade på sig till den 20 september att vidta åtgärder. Bolaget begärde därefter anstånd med tiden och fick en förlängning till den 2 november. Detta kommunicerades skriftligen till bolaget och ombudet bekräftade den nya tidsfristen. Nämnden har därför svårt att se vilken otydlighet, gällande tidsfristen, som avses.

Det ska noteras att ärendet har pågått sedan den 5 september 2016 då nämnden förelade bolaget att vidta åtgärder (utan vite). Bolaget fick då mer än tre månader på sig att vidta åtgärder. Bolaget överklagade detta beslut till länsstyrelsen som avslog överklagandet och meddelade att åtgärder skulle vara vidtagna inom ytterligare tre månader. Bolaget hade då fått mer än ett halvår på sig. Nämnden beslutade den 19 maj 2017 att förena föreläggandet med vite eftersom inga åtgärder vidtagits. Bolaget fick då ytterligare två (åtgärder) respektive tre (redovisning) månader på sig. Därefter fick bolaget anstånd till november 2018. Bolaget har därmed haft gott om tid på sig att vidta åtgärder. Bolaget har dessutom vid flera tillfällen sagt att de ska vidta åtgärder och skicka in uppgifter, men detta har aldrig gjorts.

Nedskräpning orsakad av andra personer

Nämnden har förutom att bedriva tillsyn på bolaget under de år som verksamheten varit aktiv även därefter, på grund av vitesföreläggandet, fortsatt att besöka den tidigare verksamhetsytan. Det finns fotografier från dessa besök som visar precis vilket avfall som hanterats av bolaget och vilket avfall som ligger kvar på området idag. Det avfall som finns kvarlämnat på fastigheten kommer från bolagets verksamhet och det är enkelt att avgöra då det rör sig om krossat avfall samt en vall. Vallarna har visat sig innehålla precis den typ av avfall som bolaget hanterat i sin

verksamhet det vill säga bland annat tegel, sten, bygg- och rivningsmaterial, asfalt, trä, elkabel och plast.

Vad gäller det avfall som inte har någon anknytning till bolagets verksamhet, till exempel uttjänta däck, så har inte nämnden ställt några krav på att bolaget ska omhänderta detta. Vitesföreläggandet är preciserat och gäller enbart det avfall som bolaget krossat och spridit ut över den tidigare verksamhetsytan, samt vallen. Nämnden kontaktade fastighetsägaren 2019 för att be dem att förhindra att nedskräpning från platsen skedde, eftersom det fanns risk för att bolagets krossade avfall skulle spridas okontrollerat med vinden. Med anledning av detta satte fastighetsägaren upp ett staket och inhägnade det aktuella området. Någon nedskräpning, orsakad av andra personer, har därefter inte varit möjlig. Vid nämndens senaste tillsynsbesök den 25 november 2020 kunde det konstateras att avfallet, som ligger innanför inhägnaden, tillhör bolaget.

Nämnden anser slutligen med anledning av ovanstående att domstolen ska besluta om ett vitesutdömande i enlighet med ansökan.

Bolaget har bestritt yrkandet. Till stöd för sitt bestridande har bolaget hänvisat till två rapporter och fotografier samt anfört bl.a. följande.

Nämndens handläggning och brister hos vitesföreläggandet

Nämndens handläggning av ärendet är synnerligen förvirrande och anmärkningsvärd.

Mark- och miljööverdomstolen, MÖD, har i dom den 13 juli 2020, mål nr M 751-19, konstaterat att nämndens ansökan om utdömande av vite är så bristfällig att denna inte kan läggas till grund för en prövning i sak. Mark- och miljödomstolen har även vid tidigare prövning (dom den 21 december 2018 i mål nr M 5841-18) konstaterat att nämndens yrkande om ett löpnade vite saknar ett tydligt startdatum. Mark- och miljödomstolen har i sina domskäl särskilt påtalat att utdömande av vite

har en straffrättslig karaktär och att "särskilt stränga krav därmed måste ställas". Mark- och miljödomstolen har även anfört att särskilt stränga krav i synnerhet måste ställas då det är fråga om ett löpande vite.

Som framgår av handläggningen i mark- och miljödomstolens pågående mål M 3895-20 har domstolen förelagt nämnden att komplettera med uppgift om från vilken tidpunkt vite skulle anses utgå. Förutom frågan om vilka åtgärder som nämnden gjort gällande att bolaget skulle vidtaga, och som således inte redan skulle vara vidtagna av bolaget, har det således förelegat otydlighet beträffande tidsangivelserna för vitet. Dessa förhållanden styrks genom den dom som meddelades av MÖD den 13 juli 2020 i mål nr M 751-19.

Ett allvarligt formellt fel i ett föreläggande kan inte läkas genom att nämnden i efterhand, flera år senare, "rättar upp" bristen. Är inte ett vitesföreläggande formellt korrekt ska ett nytt korrekt föreläggande utfärdas och startdatum är då det datum då det formellt korrekta föreläggandet utfärdades. Det föreläggande vid vite som nämnden utfärdade år 2018 och som innehöll allvarliga formella fel kan således inte nu läggas till grund för utdömande av vite.

För det fall mark- och miljödomstolen vid sin prövning skulle finna att nämnden äger rätt att i efterhand "rätta upp" formella fel/ brister genom att långt senare ange ett startdatum för föreläggandet, kan ett formellt korrekt vitesföreläggande i vart fall inte anses föreligga förrän vid den tidpunkt då startdatumet på ett korrekt sätt angivits av nämnden, dvs. hösten år 2020. Före denna tidpunkt har det inte förelegat att formellt korrekt vitesföreläggande. Ett ytterligare vite mot bolaget kan inte göras gällande förrän bolaget fått klarlagt från vilken tidpunkt vite skulle utgå. Detta skedde först genom nämndens kompletterande yttrande i mål nr M 3895-20 daterat den 26 november 2020. Vite kan därmed inte utgå förrän den tidpunkt då bolaget delgavs nyssnämnda inlaga vilket var i december 2020.

Mycket stränga krav måste ställas på att ett vitesföreläggande är formellt korrekt. Uppfyller föreläggandet inte lagstadgade krav ska vite inte dömas ut. Nämnden får istället utfärda ett nytt vitesföreläggande som uppfyller de formella krav som gäller för ett vitesföreläggande.

Enligt 2 § tredje stycket lag (1985:206) om vite (nedan viteslagen) får, när ett vite förelagts, ett nytt vite mot adressaten i samma sak inte föreläggas förrän det tidigare föreläggandet har vunnit laga kraft. Det vite som är föremål för prövning i mark- och miljödomstolens mål nr M 3895-20 har inte vunnit laga kraft. Nämnden har inte förrän i sitt kompletterande yttrande i det målet, daterat den 26 november 2020, klarlagt från vilket datum vite skulle utgå. Det är först när ett avgörande i det nyssnämnda målet vunnit laga kraft som det enligt viteslagen kan aktualiseras ett nytt vite.

Åtgärder som bolaget har vidtagit på fastigheten A

I anslutning till att bolaget avslutat sin verksamhet inom området år 2016, vidtog bolaget städningsåtgärder och provtagning för att klarlägga eventuella markföroreningar inom det aktuella verksamhetsområdet på fastigheten A. Bolaget lät en sakkunnig utföra en miljöteknisk markundersökning inom verksamhetsområdet. Vid denna utredning konstaterades låga föroreningsnivåer inom området. Den genomsnittliga föroreningsnivån från markytan och till -0,5 meter var väsentligt lägre än riktvärdet för mindre känslig markanvändning. Rapporten från den miljötekniska markundersökningen gavs in till nämnden som bekräftade mottagandet av rapporten. Nämnden framförde inte några synpunkter mot rapporten, dvs. det framställdes inga krav på ytterligare åtgärder när bolaget lämnade verksamhetsområdet.

Bolaget städade således verksamhetsområdet år 2016. Mer än ett år senare uppkom en diskussion med nämnden beträffande en vall i verksamhetsområdets gräns som nämnden krävde att bolaget skulle försla bort. Den sakkunnig som tidigare anlits för att utföra den miljötekniska markundersökningen kom följaktligen tillbaka till

fastigheten A i september år 2018 för att utreda vilken vall som avsågs. Av fotografier som togs vid det tillfället framgår dels att bolaget hade forslat bort allt avfall inom verksamhetsområdet och att området var väl städat, dels att det i september 2018 inte fanns några högar med avfall eller annat skräp inom verksamhetsområdet. Den sakkunnige tog även prover på den aktuella vallen inför bolagets borttransport av vallen eftersom bolaget behövde klarlägga vart massorna i vallen kunde transporteras. Av den rapport som den sakkunnige upprättade år 2018 framgår att det inte påträffades avfall överstigande riktvärde för farligt avfall i vallen. Massorna i samtliga provgröpar visade att vallen bestod av icke-farligt avfall. Det framgår även att verksamhetsområdet var städat och att det endast fanns den vall i fastighetsgränsen som vid denna tidpunkt var föremål för diskussion.

Bolaget har således inte nonchalerat sin skyldighet att städa upp efter sig utan lämnat det tidigare verksamhetsområdet på fastigheten A i avstädat skick. Samtliga åtgärder som ålegat bolaget att vidtaga vid verksamhetens upphörande har vidtagits. Kvar på fastigheten när bolaget upphörde med sin verksamhet fanns endast en vall i fastighetens ena gräns. Denna vall har inte lagts upp under den tid bolaget bedrivit verksamhet på fastigheten. Bolaget har följaktligen inget ansvar för denna vall. Bolaget har dock tagit bort den vall som bolaget hade lagt upp i en annan del av fastigheten.

Bolaget bedriver en seriös återvinningsverksamhet. Det är inte rimligt att tro att bolaget skulle vidtaga städningsåtgärder och dessutom vidtaga två relativt kostsamma provtagningar inom området om det inte var för att bolaget ville lämna området i ett bra skick. Enligt bifogade foton fanns inom verksamhetsområdet år 2018 inget avfall som skulle kunna spridas med vinden och medföra nedskräpning. Nämndens påstående att de högar som idag finns inom bolagets tidigare verksamhetsområde skulle härröra från bolagets verksamhet är inte korrekt. Bortforsling av massor från bolagets tidigare verksamhetsområde på fastigheten har skett till godkänd avfallsanläggning. Bolaget har givit in redovisning och kvitton till nämnden. Bolaget har egna lastbilar och containrar i sin verksamhet. För att hålla

nere kostnaderna transporterade bolaget massorna till den godkända avfallsanläggningen där sortering av massorna skedde.

Bolaget är inte ansvarigt för befintligt avfall på fastigheten A

Det ska särskilt noteras att innan bolaget bedrev verksamhet på en liten del av fastigheten, användes fastigheten av SJ för uppställning och reparation av järnvägsvagnar och lok. Det har även bedrivits handelsträdgård inom området vilket innebär att det fanns högar med tegel och trädgårdsavfall när bolaget erbjöds av SJ att bedriva verksamhet inom området. Det ska även noteras att närområdet använts av andra återvinningsföretag än bolaget. Det är således fråga om ett gammalt industriområde. Fastigheten har under mycket lång tid använts för återvinning och hantering av avfall. Det är allmänt känt i Malmö att den aktuella fastigheten utgör ett "avfallsområde". Efter att bolaget upphörde med sin återvinningsverksamhet år 2016 och städade verksamhetsområdet, har okända personer kört till fastigheten och dumpat avfall, bl.a. uttjänta däck. Eftersom fastighetsägaren Jernhusen Fastigheter inte visste hur de skulle hantera de dumpade däcken åtog sig bolaget som en vänlig gest mot Jernhusen Fastigheter att bortforsla däcken, år 2017. Bolaget uppmanade vid detta tillfälle Jernhusen Fastigheter att tillse att det sattes upp staket på fastigheten för att förhindra fortsatt obehörig dumpningsverksamhet. Jernhusen lyssnade dock inte på bolagets råd vilket innebar att det härefter har förekommit fortsatt dumpningsverksamhet inom området. Det är således fråga om avfall som inte har någon anknytning till bolagets verksamhet.

Bolaget bedriver återvinning av byggnadsmaterial. Detta innebär att det huvudsakligen är fråga om träkonstruktioner där bolaget avlägsnar metall för återvinning. Vid återvinningen förekommer inte, som nämnden gör gällande, tegelrester och plast. Tegelrester och plastrester härrör sannolikt från den tidigare handelsträdgårdsverksamheten som bedrevs på området innan bolaget påbörjade sin verksamhet år 2001.

Påstående att fastighetsägaren satte upp staket år 2019 för att förhindra nedskräpning är inte trovärdigt. Bolaget hävdar att staket har satts inom hela fastigheten, och

inte bara bolagets tidigare verksamhetsområde, eftersom det förekommit dumpning av avfall inom fastigheten. Avfallet som idag finns inom inhägnaden kommer inte från bolagets verksamhet.

När bolagets ombud besökte fastigheten den 3 mars 2021 för att klarlägga hur situationen är inom det aktuella verksamhetsområdet idag, kunde konstateras att det nu ligger stora högar med avfall på det tidigare städade verksamhetsområdet. Vid besöket kunde även konstateras att Jernhusen Fastigheter nu har efterkommit bolagets rekommendation och satt upp staket runt hela verksamhetsområdet och hela fastigheten. Denna åtgärd kan inte tolkas på annat sätt än att fastighetsägaren nu vill förhindra fortsatt dumpning av avfall inom området. Av särskilt intresse är även att notera att det av fotografier taget vid besöket framgår att bolaget har tagit bort den del av vallen som bolaget var ansvarig för. Av fotografier taget på området som gränsar till bolagets tidigare verksamhetsområde framgår även att övriga delar av fastigheten har olika vallar och kullar. Fotografiet visar högar från röjningsåtgärder på andra delar av fastigheten och visar att hela fastigheten inbjuder till dumpning av avfall. Fotografierna visar även att det idag inte finns någon vall på fastigheten. Ett vite kan inte utdömas för en vall som de facto är borttagen.

Sammanfattning

Grund att döma ut vite mot bolaget föreligger inte, i synnerhet mot bakgrund av vitets straffrättsliga karaktär. Vitesföreläggandet är inte formellt korrekt. För att ett vite ska kunna dömas ut krävs det av rättssäkerhetsskäl att föreläggandet är helt entydigt till sin utformning/lydelse, dvs. att det inte får förelägga några oklarheter beträffande vilken åtgärd som innefattas i föreläggandet eller beträffande tidsangivelser. Nämndens förelägganden har varit otydliga beträffande såväl åtgärder som tidsangivelser. Detta är förhållanden som inte kan lastas bolaget. Ett vite kan inte föreläggas förrän ett tidigare vitesföreläggande i samma sak vunnit laga kraft. Det nu aktuella vitesföreläggandet kan således inte läggas till grund för utdömande av vite.

Det inte rimligt, och strider mot kravet på rättssäkerhet, att det under rådande förhållanden döms ut ett vite om över en halv miljon kronor mot bolaget. Vite kan endast dömas ut när den till vilket föreläggandet riktats motsätter sig att vidtaga åtgärder. Bolaget har inte motsatt sig att vidtaga åtgärder utan har lämnat verksamhetsområdet i städat skick och vidtagit de städningsåtgärder som ålegat bolaget. Bolaget har även tagit bort den vall som bolaget hade ett ansvar för och har dessutom låtit sakkunnig utföra en markundersökning inom den aktuella fastigheten. Härutöver har bolaget vidtagit åtgärder vilka inte ålegat bolaget genom borttagande av uttjänta däck som obehöriga dumpat på fastigheten efter bolagets städningsåtgärder. När bolaget lämnade verksamhetsområdet år 2016 lät bolaget vidtaga en markteknisk undersökning vilken gavs in till Miljöförvaltningen som inte hade några synpunkter mot utredningen. Härefter har endast förekommit skriftväxling beträffande en vall i verksamhetsområdets gräns. Det framgår av fotografier att vallen är borttagen.

Det vitesbelopp som nämnden kräver ska dömas ut är under rådande förhållanden beloppsmässigt orimligt. Nämndens ansökan om utdömande av vite ska mot bakgrund av ovanstående förhållanden inte bifallas.

DOMSKÄL

Domstolens prövning

I mål om utdömande av vite har mark- och miljödomstolen att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan är lagligen grundat, om det har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft och om det har överträtts. Vite får inte föreläggas om adressaten saknat faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vitet ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse, pröva vitets storlek samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka vitet.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att vitesföreläggandet har delgetts bolaget och att det har vunnit laga kraft. De frågor som är tvistiga i målet är

om nämndens ansökan om utdömande av vite är tillräckligt tydlig, om vitesföreläggandet är lagligen grundat, om det har överträtts, om ändamålet med vitet förlorat sin betydelse samt om det finns skäl att jämka vitet.

Är nämndens ansökan om utdömande av vite tillräckligt tydlig?

Bolaget har anfört att nämndens ansökan om utdömande av vite är otydlig.

Liksom framgår av bakgrundsbeskrivningen i denna dom har mark- och miljödomstolen i en tidigare dom prövat nämndens ansökan om utdömande av vite avseende den första konstaterade överträdelsen av det aktuella vitesföreläggandet. Domstolen bedömde härvid att nämndens ansökan skulle avslås, bl.a. med hänvisning till att ansökan saknade ett tydligt startdatum för den tidsperiod som avses i ansökan (dom den 21 december 2018, mål nr M 5841-18). Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen, MÖD, som i dom den 13 juli 2020, mål nr M 751-19, uttalade att den försiktighet som domstolen ska iaktta i vitesmål med hänsyn till vitets straffliknande karaktär inte innebär att domstolen är förhindrad att reda ut en eventuell otydlighet i nämndens ansökan. MÖD undanröjde följaktligen mark- och miljödomstolens dom och återförvisade målet till domstolen. Målet har handlagts inom ramen för mål nr M 3895-20 där dom också meddelats denna dag. Inom ramen för det målet har nämnden, på begäran av domstolen, preciserat sin ansökan.

I nu aktuellt mål, mål nr M 5724-20, har nämnden lämnat in en ny ansökan om utdömande av vite. Ansökan avser totalt 23 perioder, från den 3 december 2018 till den 2 november 2020, där den första överträdelsen skedde den 3 januari 2019 och den sista överträdelsen skedde den 3 november 2020. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är förevarande ansökan tydlig nog för att ligga till grund för domstolens prövning. Det finns således inte anledning att avslå nämndens ansökan om utdömande av vite på denna grund.

Är föreläggandet lagligen grundat?

Bolaget har med hänvisning till 2 § tredje stycket viteslagen anfört att vite inte kan dömas ut i förevarande mål eftersom det inte kan aktualiseras ett nytt vite förrän det vite som är föremål för prövning i mark- och miljödomstolens mål nr M 3895-20, i vilken dom meddelats denna dag, har vunnit laga kraft. Mark- och miljödomstolen konstaterar att det är samma vitesföreläggande som ligger till grund för nämndens ansökan om utdömande av vite i såväl mål nr M 3895-20 som i förevarande mål, samt att de båda målen gäller utdömande av löpande vite avseende olika perioder under vilka vitesföreläggandet inte har följts. Det är således inte fråga om ett nytt vitesföreläggande i samma sak, och 2 § viteslagen utgör inte hinder mot utdömande av vite i förevarande mål.

För att ett föreläggande ska anses vara lagligen grundat krävs bl.a. att det är tillräckligt klart och precist i sin utformning. Bolaget har härvid invänt att föreläggandet saknar ett tydligt startdatum och det inte står klart vilka åtgärder som nämnden gör gällande att bolaget skulle ha vidtagit på fastigheten A.

Mark- och miljödomstolen bedömer att föreläggandet, även med hänsyn till vitets straffrättsliga karaktär, på ett tillräckligt tydligt sätt anger att det är allt avfall som vid beslutsdatumet fanns på verksamhetsområdet inom fastigheten A som ska transporteras bort. Vidare konstaterar mark- och miljödomstolen att det aktuella vitesföreläggandet har varit föremål för överprövning varvid föreläggandet har godkänts av de överprövande instanserna (se mark- och miljödomstolens dom den 17 maj 2018, mål nr M 221-18, samt MÖD:s beslut den 20 juli 2018 att inte meddela prövningstillstånd, mål nr M 5286-18).

Vidare finner mark- och miljödomstolen att nämnden har haft rättsligt stöd för föreläggandet samt att bolaget har haft faktisk och rättslig möjlighet att efterkomma det.

Sammanfattningsvis bedömer mark- och miljödomstolen att det föreläggande som ligger till grund för den aktuella ansökan om utdömande av vite är lagligen grundat. Det finns således inte skäl att på denna grund avslå ansökan.

Har föreläggandet överträtts?

Bolaget har huvudsakligen anfört följande. Bolaget städade upp det aktuella verksamhetsområdet inom fastigheten efter att de avslutat sin verksamhet år 2016 och lämnat området, samt genom provtagning försäkrat sig om att föroreningsnivåerna i området vid det tillfället var mycket låga. Den vall som bolaget lagt upp på området under sin tid som verksamhetsutövare är borttagen. Endast en lägre vall, vilken bolaget inte har ansvar för, fanns kvar i ena delen av gränsen till det tidigare verksamhetsområdet när bolaget avslutade sin verksamhet. Provtagning av vallen har utförts varvid inget farligt avfall påträffades. Bortforsling av massor från verksamhetsområdet har skett till godkänd avfallsanläggning. Bolaget har givit in redovisning och kvitton till nämnden. De avfallshögar som idag finns inom bolagets verksamhetsområde härrör inte från bolagets verksamhet, utan från tidigare verksamheter som bedrivits på fastigheten A samt från obehörig dumpning av avfall som skett efter att bolaget lämnat fastigheten.

I vitesföreläggandet har nämnden bedömt att de städningsåtgärder som bolaget har vidtagit i samband med att bolaget lämnade verksamhetsområdet år 2016 inte varit tillräckliga. Mark- och miljödomstolen har konstaterat ovan att vitesföreläggandet har varit föremål för överprövning varvid föreläggandet har godkänts av de överprövande instanserna. Det är således fastslaget att nämnden har haft fog för vitesföreläggandet. Mark- och miljödomstolen konstaterar vidare att den provtagningsrapport daterad den 21 juni 2016 som bolaget har hänvisat till, inte befriar bolaget från de förpliktelser som följer av beslutet om vitesföreläggande vilket fattades ett år senare, den 21 juni 2017. Frågan är därmed om nämnden har visat att bolaget inte har uppfyllt vad som åligger dem enligt vitesföreläggandet.

Nämnden har anfört att bolaget har överträtt vitesföreläggandet för 23 perioder mellan den 3 januari 2019 och den 3 november 2020. Till stöd för ansökan om utdömning av vite har nämnden gett in korrespondens mellan bolaget och nämnden samt minnesanteckningar med fotografier från tre tillsynsbesök utförda den 5 november 2018, den 15 november 2018 och den 25 november 2020. Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är den av nämnden åberopade bevisningen tillräcklig för att konstatera att det avfall, inklusive vall, som omfattas av vitesföreläggandet fanns kvar på fastigheten A vid tiden för fullgörandefristens utgång, samt att åtgärderna enligt vitesföreläggandet ännu inte hade vidtagits vid nämndens tillsynsbesök den 25 november 2020. Mark- och miljödomstolen noterar härvid att bolaget inte har styrkt påståendet om att bolaget har transporterat det aktuella avfallet, eller delar av det, till godkänd mottagare med kvitton, transportdokument eller liknande.

Sammanfattningsvis bedömer mark- och miljödomstolen att det inte har framkommit att bolaget har haft något giltigt skäl att inte följa föreläggandets punkt 1 avseende borttagande av avfall från verksamhetsområdet inom aktuell del av fastigheten A, med överträdelse som skett mellan den 3 januari 2019 och den 3 november 2020. Därmed finns förutsättningar för att döma ut förelagt vite för punkt 1 avseende 23 månader, dvs. sammanlagt 345 000 kronor.

I fråga om punkt 2 i föreläggandet bedömer mark- och miljödomstolen att det inte varit faktiskt möjligt för adressaten att fullgöra den punkten i föreläggandet utan att först ha fullgjort punkten 1. Vitet för den punkten ska därmed inte dömas ut.

Har ändamålet med vitet förlorat sin betydelse och finns skäl för jämkning?

Av 9 § första stycket lag (1985:206) om viten framgår att vite inte ska dömas ut om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse samt att ett vite får jämkas om det finns särskilda skäl.

Mark- och miljödomstolen har ovan bedömt att föreläggandet som ligger till grund för vitesansökan varit tillräckligt tydligt. Domstolen har även bedömt att bolaget inte har efterkommit föreläggandet. Det har inte heller framkommit att ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse. Vad bolaget har anfört förändrar inte denna bedömning. Utgångspunkten är därmed att bolaget ska åläggas att betala ett vitesbelopp om 345 000 kronor. Nästa fråga är om det har framkommit särskilda skäl att jämka vitet.

Bolaget har anfört att det inte är rimligt att döma ut det förelagda vitet, bl.a. med hänvisning till att vitesföreläggandet varit otydligt, att bolaget inte har motsatt sig att vidta åtgärder utan utfört vad som ålegat dem och därutöver forslat bort sådant avfall som bolaget egentligen inte har haft ansvar för, att bolaget har uppfattat att nämnden godkänt de av bolaget utförda saneringsåtgärderna samt att vitesbeloppet är orimligt högt.

I prop. 1984/85:96 s. 55 f. ges exempel på förhållanden som i rättspraxis har ansetts kunna leda till jämkning av ett förelagt vite. Där nämns bland annat sådana omständigheter som att förhållanden kan ha ändrats sedan myndigheten meddelade sitt föreläggande, att vitesbeloppet kan ha varit schablonmässigt bestämt utan hänsyn till den enskildes ekonomi eller omständigheterna i övrigt. Det betonas dock att särskilda skäl ska föreligga för att ett förelagt vite ska få jämkas. Jämkning har i praxis förekommit bl.a. när vitet sammantaget uppgår till ett alltför högt belopp.

I nu aktuellt mål har nämnden ansökt om utdömande av vite avseende en period om sammanlagt 23 månader, vilket ger ett vitesbelopp om totalt 345 000 kronor för föreläggandepunkt 1. Av prop. 1984/85:96 sida 50 framgår bland annat följande. Om ett föreläggande som förenats med löpande vite inte följs, bör tillsynsmyndigheten inte låta alltför många perioder förflyta innan saken förs vidare till domstol. Det sammanlagda beloppet kan nämligen annars bli orimligt stort och därför behöva nedsättas, vilket inte bidrar till att upprätthålla vitets allmänpreventiva funktion. Det

är av vikt att prövningen av vitets uttagande och eventuella indrivande går snabbt.
(Jfr även MÖD 2008:8 och MÖD 2008:19.)

Det föreläggande som ligger till grund för den aktuella ansökan om utdömande av vite är ett så kallat rättelseföreläggande, dvs. det avser en förpliktelse för bolaget att vidta en åtgärd i form av att transportera bort avfall från verksamhetsområdet inom aktuell del av fastigheten A. Enligt viteslagens ordalydelse föreligger det inget hinder mot att döma ut löpande vite för flera perioder så länge det är ett rättelseföreläggande och inte ett förbud som utgör grunden för vitet (jfr 4 § 2 st. och 9 § 2 st. viteslagen). Mot bakgrund av vad som framgår ovan om att tillsynsmyndigheten, för att upprätthålla viteshotets effektivitet, bör se till att varje överträdelse hänskjuts till bedömning inom rimlig tid, bör emellertid det vitesbelopp som kan dömas ut i förevarande fall jämkas till en fjärdedel av 345 000 d.v.s. 86 250 kronor.

Bolaget ska således förpliktigas att betala ett vite om 86 250 kronor.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-02)

Överklagande senast den 27 april 2021

Peter Ardö

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell. Föredragande har varit beredningsjuristen Annie Kolvik.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar Mark- och miljööverdomstolens avgörande

Den som vill överklaga Mark- och miljööverdomstolens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Mark- och miljööverdomstolen.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till Mark- och miljööverdomstolen senast den dag som anges i slutet av Mark- och miljööverdomstolens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar Mark- och miljööverdomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningsstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i Mark- och

miljööverdomstolen uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (domstolens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se